

**כתר, סגר ועוצר**

כמה וכמה עתירות לבג"צ הוגשו ע"י ארגוני זכויות אדם, ביניהם המוקד להגנת הפרט, כנגד הטלת עוצר וכתר על כפרים ועיירות בגדה המערבית, מאז פרצה אינתיפאדת אל אקצא. בעתירות אלה פורטו הנסיבות הספציפיות של הכתר והעוצר בכל כפר וכפר, וכן נטענו טענות כלליות כנגד צעדים אלה של צה"ל, תוך הסבר שהנסיבות הספציפיות של אותם כפרים, זהות למקומות יישוב אחרים בגדה. בג"צ נטה לדחות את החלק העקרוני באותן עתירות, בטענה שהוא כללי מדי. כתוצאה מפסיקה חוזרת ונשנית זו של בג"צ, החליט המוקד להגנת הפרט לפנות לבג"צ בנפרד לגבי כפרים ועיירות הנתונים תחת עוצר או כתר קשה. במהלך הדיונים שערך המוקד מול צה"ל בעניין הכפרים השונים שתחת עוצר או כתר כבד, הודיע צה"ל כי "ביחס לכל אחד מהכפרים הפלסטיניים נשמרת לפחות דרך אחת המאפשרת כניסה אל הכפר ויציאה ממנו, וכן, גישה ליישוב אחר המספק לו את צרכיו החיוניים, כגון שירותים רפואיים, מזון ומים". לצערנו, נמצאו כפרים רבים שבהם לא נשמר העקרון של דרך גישה אחת פתוחה.

**עוצר בסילת אל דאהר**

ב-20.6.01, בעקבות הריגתו של מתנחל על-ידי פלסטינים, הטיל צה"ל עוצר על הכפר סילת אל דאהר הנמצא בשטח B. כ-6,000 תושבי הכפר נידונו למאסר בבתייהם; תלמידים לא הורשו לגשת לבחינות הבגרות שנערכו באותה תקופה; כניסתם של אמבולנסים וצוותי רפואה נאסרה; לא הותרה פתיחתם של בתי מרקחת, מאפיות וחנויות מכולת; נמנע איסוף אשפה מן הרחובות, וחי המסחר הושבתו כליל. בליל ה-20.6.01, לאחר הטלת העוצר, אף נשרפו מספר עצי זית השייכים לתושבי הכפר על-ידי מתנחלים. שוטרי מג"ב השמיעו ברמקולים מדי בוקר, במהלך כל ימי העוצר, דברי נאצה כנגד תושבי הכפר. ב-28.6.01 עתר המוקד לבג"צ כנגד העוצר. בעקבות הסרת העוצר ב-1.7.01, נמחקה העתירה.

**עוצר בכפר אל-סאויה**

ב-5.6.01, בשעות שלפנות בוקר, הוטל עוצר על הכפר אל סאויה, זאת בעקבות פציעת תינוק ישראלי מאבן שנזרקה לעבר רכב של מתנחלים בכביש מס' 60, הסמוך לכפר אל סאויה. דבר העוצר לא פורסם בכתב, וכן לא נתחם משך זמן העוצר. הטלת העוצר התבטאה בחסימת שתי הכניסות לכפר, הדרומית והצפונית, באופן שאין נכנס ואין יוצא מהכפר ואסורה תנועת אנשים מחוץ לבתייהם. בכניסה הדרומית לכפר בוצעו חפירות נרחבות וכן הוצבו סוללות עפר, בעוד שבכניסה הצפונית הוצב מחסום צבאי. כתוצאה מהטלת העוצר נוצר מחסור במוצרי מזון, ובמיוחד מזון טרי. למחרת הטלת העוצר, תקפו מתנחלים רבים את הכפר, הציתו בית של אחד התושבים וכן את הנגריה הצמודה לבית, פגעו בכלי רכב בכפר, זרקו אבנים לעבר בתים וכן גרמו נזקים לדודי שמש שעל הגגות. כן עקרו עשרות עצי זית בחלקות האדמה שבשולי הכפר. כוחות צה"ל לא פעלו להגן על תושבי הכפר הנתונים בעוצר, ולא עצרו איש מהמתפרעים הישראליים. ההתפרעויות נעשו לנגד עיניהם של החיילים. המוקד עתר לבג"צ כנגד העוצר ב-14.6.2001. השופט נתנה באותו יום החלטה לחייב את מפקד כוחות צה"ל להגיב לעתירה עד ליום א', 17.6.2001. העוצר הוסר ביום שלאחר הגשת העתירה, 15.6.2001.

**כתר ג'נין המזרחית – חסימת כבישי גישה בין ג'נין לכפר פקועה והכפרים הסמוכים לו**

בתחילת חודש אוקטובר 2000 מנע צה"ל כל אפשרות של גישה מתושבי הכפרים הללו לעיר ג'נין, באמצעות חסימת הכביש הראשי המחבר מכיוון מזרח בין הכפרים הללו לבין העיר, בסוללת עפר בגובה של כשלושה מטרים, גרוטאות של מכוניות וקוביות בטון. לפני המחסום הראשי הציב צה"ל בזמנים שונים טנק ובו חיילים, המונעים מהתושבים אף להגיע עד לסוללת העפר. על מנת למנוע מתושבי הכפרים להגיע לעיר ג'נין בדרכי עפר צדדיות, נעשו חפירות על ידי צה"ל לאורך הכביש העוקף, בעומק של כשני מטרים ורוחב של שלושה מטרים וכן הוקמה סוללת עפר בגובה של כשלושה מטרים. בחלק מכביש זה מצויים סלעים טבעיים ולכן ממילא לא היה צורך בחפירות אלה כדי למנוע מעבר. כך חסם צה"ל את דרכי הגישה הראשיות, העוקפות ומהמאולתרות מהכפר פקועה וסביבותיו אל העיר ג'נין.

המוקד פנה לרשויות בחודש מאי בעניין ניתוק הכפרים מהעיר הסמוכה, ג'נין, מקור האספקה היחיד של שירותים שונים. בעקבות איום בעתירה לבג"צ, שינה הצבא את המצב בשטח, והקל על

המצב: התאפשרה תנועת אנשים וכלי רכב דרך צומת מרכזית בדרך לגינין מכיוון צפון, וסולקה סוללת העפר מהכביש הראשי המוביל לגינין, מכיוון מזרח.

### כתר על הכפר עזון

במהלך המחצית הראשונה של שנת 2001, נחסמו באופן הדרגתי כל היציאות מהכפר עזון, באופן שהכפר נותק מהעולם החיצון. 8,000 תושבי הכפר היו מנועים מיציאה ממנו ולא יכלו להגיע לערים המרכזיות המספקות את צרכי הכפר – קלקיליה, טולכרם ושכם. נחסמו דרכים ראשיות בקוביות בטון ובחפירות לרוחב הכביש ודרכי עפר נחסמו בסוללות עפר בגובה של כשני מטרים. המוקד פנה לצה"ל בנושא ודרש פתיחת צירים מרכזיים המובילים לערים שבסביבה. צה"ל ביצע שינויים בכתר והקל על היציאה מהכפר באופן מסוים. הנושא מצוי עדיין בטיפול.

### כניסה לעזה

הסכמי אוסלו שבים וקובעים כי יש לראות בגדה המערבית וברצועת עזה יחידה טריטוריאלית אחת. הכרזה זו נותרה ריקה מתוכן, גם בזמן ש"המעבר הבטוח", המקשר בין הגדה המערבית לרצועת עזה, עוד פעל, לפני אינתיפאדת אל-אקצא: רבים מתושבי שני האיזורים לא יכלו גם אז לנוע ביניהם. השימוש במעבר הבטוח הותנה בהחזקה של כרטיס מגנטי והיעדר מניעה בטחונית. הסדר של אוטובוס עם ליווי מיוחד איפשר מעבר לחלק מאלה שהרשויות הישראליות שוללות בדרך כלל את זכותם לחופש תנועה, אך עדיין נותרו רבים שהמעבר נאסר עליהם. תושבי מזרח ירושלים גם הם היו זקוקים להיתר מיוחד לכניסה לרצועת עזה, והמוקד טיפל בלא מעט מקרים של מניעת כניסתם לרצועה.

מאז תחילת האינתיפאדה החמיר המצב באופן ניכר. ראשית, קיים סגר מוחלט על הגדה והרצועה כך שהמעבר ביניהם לא קיים עוד: כניסתם של תושבי הגדה לרצועה נמנעת באופן גורף. שנית, הקריטריונים לכניסת תושבי ירושלים ואזרחי ישראל הפלסטינים לרצועה הוקשחו. מאז תחילת השנה, אם כך, לא קיבל המוקד כל פנייה מתושבי הגדה המערבית המעוניינים להיכנס לרצועה. במקביל, מספר הפניות שקיבל המוקד מתושבים ירושלמיים ומאזרחים ישראלים להיכנס לעזה, גדל באופן משמעותי והינו גבוה מאד ביחס לתלונות זהות שקיבלנו בשנים הקודמות.

פלסטינים תושבי ירושלים ואזרחי ישראל פונים למוקד כדי להיכנס לרצועת עזה לצורך ביקורי משפחה; השתתפות בכנסים ובהרצאות; מסחר ועוד - הכול צרכים המהווים חלק בלתי נפרד מקיום חיים נורמליים. קשה במיוחד מצבן של משפחות חצויות - משפחות בהן אחד מבני הזוג תושב עזה והשני תושב ירושלים או אזרח ישראל - שישראל מונעת מהם לחיות יחד בתחומיה.

"נוהל משפחות חצויות", שהושג ע"י המוקד לפני כמה שנים, מבטיח לתושבי ירושלים ואזרחי ישראל החיים ברצועת עזה עם בני זוגם היתרי כניסה ושהות ברצועה לתקופה של שלושה חודשים ואפשרות לחדש את ההיתרים מבלי לצאת מהרצועה. בחודשים האחרונים של שנת 2000 השעו הרשויות את הנוהל. כתוצאה מכך, משפחות רבות נאלצו לשהות ברצועת עזה בלי היתר; משפחות אחרות נותרו בירושלים ובישראל בלי אפשרות לחזור למשפחתן בעזה. במקרים רבים מדובר היה במשפחות עם ילדים שלא יכלו לחזור לבית ספרם או בנשים ששהותן המאולצת מחוץ לרצועה הותירה אותן מנותקות מילדיהן שנותרו שם. בעקבות פניות המוקד, הוחזר הנוהל לקדמותו בחודש פברואר לגבי אלו ששהו בתוך רצועת עזה. עם זאת, אלו שצייתו להנחיית הרשויות ויצאו מעזה עם פקיעת היתריהם, לא יכלו לחזור לביתם. רק לאחר שהמוקד איים בפנייה לבג"צ, חודש הנוהל גם בהקשר זה ומשפחות חצויות ששהו בישראל ובירושלים הורשו בעקרון לחזור לביתן ברצועה. אולם עד היום נתקל עדיין המוקד במספר לא מבוטל של משפחות שבקשותיהן להתאחד על-פי נוהל משפחות חצויות מסורבות. לאחר פיגועים נגד ישראלים, למשל, מסרבת ישראל לקיים את הנוהל, אם כי להלכה הוא אינו מבוטל.

המקרה של ג"מ וילדיה מדגים את הבעיות בהן נתקלות המשפחות החצויות. ג"מ היא אזרחית ישראל, נשואה לתושב עזה ואם לעשרה ילדים שכולם רשומים בתעודת הזהות שלה, כלומר, אזרחי ישראל. בחודש פברואר, עת יצאה מעזה עם ילדיה כדי לבקר אצל משפחתה בישראל, ביקשה להאריך את היתר הכניסה שלהם לעזה כדי שיוכלו לחזור אל בן-הזוג והאב וכדי שהילדים יוכלו לשוב אל ספסל הלימודים. לאחר שבקשתה לא זכתה לכל מענה, פנתה ג"מ למוקד על-מנת שייטיע לה להשיג את ההיתר הנדרש. בתשובה לפניית המוקד נמסר כי "כניסת ישראלים לאזור, אינה מותרת לעת זו, למעט מקרים הומניטריים דחופים". בנוסף נמסר כי עניינה של ג"מ "אינו